

Selskap	Land	Virksomhet	Begrunnelse for eksklusjon

Menneskerettigheter

AES	USA	Kraftprodusent	AES driver den hydroelektriske dammen Chan 75 i Panama, som ifølge FN-rapporter assosieres til brudd på menneskerettighetene til urbefolkningen Ngöbe. I 2008 sendte FN to appeller til staten Panama for å varsle om forflytting, tap av bosted, ødeleggelse av jordbruksmarker og utstrakt bruk av vold og arrestasjoner av medlemmer i urbefolkningsgruppen som motsatte seg prosjektplanene. Konstruksjonen av dammen fører til at lokalsamfunnet Charco la Pava oversvømmes og må flyttes, men innbyggerne har ifølge kritikken ikke blitt hørt. Selskapet ble utelukket i 2008.

Alstom	Frankrike	Elektrisk utstyr	En spesialutsending for FNs menneskerettighetsråd oppfordret i 2007 selskaper som er involvert i Merowe Damprosjektet i Sudan til å stoppe sine operasjoner på grunn av rapporter om menneskerettighetsbrudd i forbindelse med en stor tvangsflytting av mennesker; cirka 50 000 beregnes å være nødt til å flytte på grunn av dambyggingen. Blant de involverte selskapene var Alstom, som er hovedleverandøren av elektrisk utstyr til prosjektet. Ingen av selskapene fulgte anbefalingen fra FNs spesialutsending. Selskapet ble utelukket i 2007.

Daewoo International Corporation	Sør-Korea	Handelsselskap og distributør	Daewoo International er blant de største kjøperne av bomull fra Usbekistan. Den usbekiske staten har monopol på salg av bomull til utlandet og bruk av barnearbeid til bomullsinnhøstingen i landet har lenge vært bekreftet av internasjonale kilder. Bruk av barnearbeid blir stadig

* Selskapet er utelukket av flere årsaker.

Selskap	Land	Virksomhet	Begrunnelse for eksklusjon
			redusert, men blir erstattet med en tilsvarende økning i bruk av tvangsarbeid fra voksne. Selskapene er klar over risikoen, men har ingen planer om å endre sin innkjøpspraksis og har ikke iverksatt tiltak som er egnet til å sikre at tvangsarbeid og barnearbeid ikke benyttes i deres leverandørkjede fremover. Selskapet ble utelukket i 2014.
L-3 Communications	USA	Luftfart og forsvar	I den amerikanske arméens utredning om mishandling og tortur i Abu Ghraib-fengselet i Irak 2003-2004, fastslås det at ansatte i selskapet Titan har vært delaktige i eller tilstede ved mishandlinger. Ifølge rapporten har Titan ikke adressert problemstillingen på en effektiv måte og ikke gitt gode nok instruksjoner til sine ansatte. Titan ble senere oppkjøpt av L-3 Communications, som dermed tar over ansvaret. Selskapet leverer fortsatt tolkingstjenester til den amerikanske armé. Selskapet må derfor få mekanismer på plass for å unngå at menneskerettighetsbrudd skjer igjen. Selskapet ble utelukket i 2005.
Olam International	Singapore	Matvareforhandler	Olam International kjøper 10 000 tonn bomull fra Usbekistan årlig. Den usbekiske staten har monopol på salg av bomull til utlandet og bruk av barnearbeid til bomullsinnhøstingen i landet har lenge vært bekreftet av internasjonale kilder. Bruk av barnearbeid blir stadig redusert, men blir erstattet med en tilsvarende økning i bruk av tvangsarbeid fra voksne. Selskapet er klar over risikoen og har redusert sine innkjøp betydelig over de siste årene, men fortsetter å kjøpe bomull uten å kunne kontrollere at tvangsarbeid og barnearbeid ikke benyttes i deres leverandørkjede fremover. Selskapet ble utelukket i 2014.

KLP-listen

Selskaper ekskludert per 21. juni 2016

Selskap	Land	Virksomhet	Begrunnelse for eksklusjon
POSCO	Sør-Korea	Stålproduksjon	POSCO er majoritetseier av Daewoo International, et selskap som er blant de største kjøperne av bomull fra Usbekistan (se omtale av Daewoo International). Den usbekiske staten har monopol på salg av bomull til utlandet og bruk av barnearbeid til bomullsinnhøstingen i landet har lenge vært bekreftet av internasjonale kilder. Bruk av barnearbeid blir stadig redusert, men blir erstattet med en tilsvarende økning i bruk av tvangsarbeid fra voksne. Selskapene er klar over risikoen, men har ingen planer om å endre sin innkjøpspraksis og har ikke iverksatt tiltak som er rimelig egnet til å sikre at tvangsarbeid og barnearbeid ikke benyttes i deres leverandørkjede fremover. Selskapet ble utelukket i 2014.
Vedanta Limited*	India	Metall og gruvedrift	Tidligere, Sesa Sterlite. Vedanta Limited er en joint venture-partner i den aluminiumsfabrikk som bygges i Orissa i India hvor Vedanta Resources er kontrollerende eier. Se Vedanta for eksklusjonsårsak. Selskapet ble utelukket i 2007.
Vedanta Resources*	Stor-britannia	Metall og gruvedrift	Vedanta Resources er i ferd med å etablere aluminiumsproduksjon i Orissa i India. I denne prosessen har selskapet ifølge indiske myndigheter overtrådt indiske miljølover, villedet myndigheter og forårsaket grov miljøskade. Etableringen av anlegget vil innebære hogging av flere kvadratkilometer skog i et av Indias mest artsrike områder med flere truede arter. Selskapet er videre anklaget for ulovlige produksjonsutvidelser, uforsvarlig håndtering av farlig avfall, overgrep mot stammefolk, dårlige lønnsvilkår og farlige arbeidsforhold i gruvene og fabrikkene. Selskapet ble utelukket i 2007.

* Selskapet er utelukket av flere årsaker.

Selskap	Land	Virksomhet	Begrunnelse for eksklusjon
Zuari Agro Chemicals	India	Gjødsel og jordbruks-kjemikalier	Zuari Agro Chemicals Ltd.1 (Zuari) utelukkes på grunn av en uakseptabel risiko for at selskapet gjennom sin produksjon av hybridfrø medvirker til de verste former for barnearbeid. Etikkrådet for Statens pensjonsfond - Utland undersøkte omfanget av barnearbeid ved hybridfrøproduksjonen for selskapet i 2011 og 2012. Det ble funnet at gjennomsnittlig 20 og inntil 30 prosent av arbeidsstokken ved produksjon av frø for selskapet var barn. Etikkrådet har i sin vurdering lagt vekt på den systematiske bruken av barn ved produksjonen for selskapet. Barnas unge alder og helsefaren disse utsettes for ved arbeidet, blant annet som følge av bruk av sprøytemidler, tilsier at dette anses som de verste former for barnearbeid. Etikkrådet har videre lagt vekt på at risikoen for barnearbeid er velkjent i denne bransjen, at selskapet har et tett samarbeid med bøndene som bruker barnearbeid, og at selskapet ikke har noen konkrete tiltak for å redusere omfanget av barnearbeid. Selskapet ble utelukket i 2013.

Arbeidstakerrettigheter

Wal-Mart Stores	USA	Detaljhandel	En jevn strøm av rapporter i media og rettsaker vitner om systematisk dårlige arbeidsforhold i Wal-Mart. Selskapet kritiseres for gjentatte brudd på arbeidstakerrettigheter på flere områder. Kritikken gjelder barnearbeid, fabrikker som utnytter arbeidskraften, diskriminering av kvinner og motarbeidelse av fagforeninger. Ett eksempel er at 67 500 tidligere og nåværende ansatte i 2008 vant en rettsak hvor Wal-Mart ble dømt for systematisk å ha tilbakeholdt lønn til de ansatte. Dommen ble avgjort i den høyeste rettsinstansen i Massachusetts, og mer enn 30

* Selskapet er utelukket av flere årsaker.

Selskap	Land	Virksomhet	Begrunnelse for eksklusjon
			lignende rettssaker mot Wal-Mart pågår i andre amerikanske delstater. Et annet eksempel er et gruppesøksmål hvor 1,6 millioner ansatte og tidligere ansatte anklager selskapet for systematisk diskriminering av kvinner. Selskapet ble utelukket i 2003.

Miljø

Barrick Gold	Canada	Metaller og gruvedrift	Barrick Gold, verdens største gullprodusent, driver blant annet Porgeragruven i Papua New Guinea. Selskapet bruker et naturlig elvesystem for transport og deponering av gruveavfall. Dette har både en fysisk og en kjemisk effekt som påvirker vannkvaliteten, mennesker og dyreliv. Spesielt utslipp av tungmetaller som kvikksølv vil være svært problematisk i lang tid fremover. Avfallet inneholder høye konsentrasjoner av blant annet arsen, kadmium, kobber, bly og sink. Miljøskadene som elvedeponering kan forårsake er velkjente, men selskapet har ikke gjennomført vesentlige tiltak for å forhindre eller redusere disse skadene. Selskapet ble utelukket i 2009.

Chevron	USA	Olje og gass	I 2004 startet en rettssak mot Chevron for avfallshåndteringen i regnskogen i Ecuador hvor ChevronTexaco, som selskapet da het, var operativt fra 1960- til 1990-tallet. Chevron ble dømt i 2013. Selskapet anklages for i en årrekke å ha dumpet store mengder giftig, kreftfremkallende avfall, og dermed forurenset jord og vann for mange lokalsamfunn. Chevron bestrider funnene i flere av de undersøkelser som er gjort, men i 2008 bekreftet en uavhengig undersøkelse at 42 av 46 dumpingsplasser har høye nivåer av gift, og at mesteparten av disse ikke er omfattet av det opprensningsprogram Chevron er blitt enig med Ecuadors myndigheter om. Dermed gjelder rettssaken mot Chevron ikke bare miljøet, men også bedrageri.

* Selskapet er utelukket av flere årsaker.

KLP-listen

Selskaper ekskludert per 21. juni 2016

Selskap	Land	Virksomhet	Begrunnelse for eksklusjon
			Selskapet ble utelukket i 2002.
Freeport McMoRan	USA	Metaller og gruvedrift	Freeport McMoRan Copper & Gold driver verdens største gullgruve og andre største kobbergruve på Ny-Guinea i Indonesia. Selskapet deponerer gruveavfall i et naturlig elvesystem og det er påvist tungmetallavrenning fra selskapets deponier for gråberg og avdekningsmasser. Selskapet dumper så mye som 230 000 ton per dag. Det foreligger et omfattende materiale som viser at selskapets virksomhet har forårsaket omfattende og varige miljøskader på økosystemene i og langs hele vassdraget og at selskapet i liten grad har gjennomført tiltak for å forhindre eller redusere disse skadene. Selskapet ble utelukket i 2006.
Genting Berhad	Malaysia	Hoteller, restauranter og underholdning	Genting Berhad, gjennom sitt datterselskap, Genting Plantations Berhad, utelukkes på grunn av en uakseptabel risiko for at selskapets pågående konvertering av regnskog til oljepalmeplantasjer i Indonesia forårsaker en alvorlig tap på biomangfold. Selskapet har ikke signalisert at det vil ta i bruk mitigerende tiltak som ville være tilstrekkelige til å redusere risikoen for alvorlig miljøskade. Selskapet ble utelukket i 2015.
Genting Plantations Berhad	Malaysia	Matprodukter	Genting Plantations Berhad, utelukkes på grunn av en uakseptabel risiko for at selskapets pågående konvertering av regnskog til oljepalmeplantasjer i Indonesia forårsaker en alvorlig tap på biomangfold. Selskapet har ikke signalisert at det vil ta i bruk mitigerende tiltak som ville være tilstrekkelige til å redusere risikoen for alvorlig miljøskade. Selskapet ble utelukket i 2015.

KLP-listen

Selskaper ekskludert per 21. juni 2016

Selskap	Land	Virksomhet	Begrunnelse for eksklusjon
IJM Corporation Berhad	Malaysia	Bygg og anlegg	IJM Corporation Berhad, gjennom sitt datterselskap, IJM Plantations Berhad, konverterer regnskog til oljepalmeplantasjer i et område med et rikt og enestående biomangfold i Indonesia. Selskapet har ikke annonsert hvordan det har kartlagt verneverdige områder innenfor de relevante konsesjonene. Selskapet har heller ikke annonsert betydelige mitigerende tiltak for å redusere risikoen for en potensielt irreversibel tap på biomanfold. Selskapet ble utelukket i 2015.
IJM Plantations Berhad	Malaysia	Matprodukter	IJM Plantations Berhad, konverterer regnskog til oljepalmeplantasjer i et område med et rikt og enestående biomangfold i Indonesia. Selskapet har ikke annonsert hvordan det har kartlagt verneverdige områder innenfor de relevante konsesjonene. Selskapet har heller ikke annonsert betydelige mitigerende tiltak for å redusere risikoen for en potensielt irreversibel tap på biomanfold. Selskapet ble utelukket i 2015.
Lingui Development	Malaysia	Papir- og skogsprodukter	Lingui Developments Berhad produserer blant annet tømmer og treprodukter. Undersøkelser til Etikkrådet for Statens pensjonsfond Utland dokumenterte det som synes å være omfattende og gjentatte brudd på konsesjonsvilkår, forskrifter og andre reguleringer i samtlige av selskapets konsesjonsområder som ble undersøkt. Enkelte av overtredelsene var svært alvorlige brudd, slik som hogst utenfor konsesjonsområdet, hogst i et verneverdig område som av myndighetene var tatt ut av konsesjonen for å inkluderes i en eksisterende nasjonalpark, og gjennomføring av andre gangs-hogster uten at miljøkonsekvenser var vurdert. Selskapet ble utelukket i 2011.

Selskap	Land	Virksomhet	Begrunnelse for eksklusjon
Madras Aluminium Company	India	Aluminium	Madras Aluminium Company (Malco) er et børsnotert datterselskap av Vedanta og selskapet er anbefalt utelukket av Statens pensjonsfond Utland i den samme tilrådingen som morselskapet. Malco genererer betydelige mengder forurensning og farlig avfall. Anklagene har vært særlig rettet mot deponeringen av rødslam som er avfall fra raffineringen av bauxitt. Det er imidlertid også rapportert om at gruvedriften, smelteverket og kraftverket medfører betydelige miljøkonsekvenser og helsebelastning for befolkningen i området. Selskapet ble utelukket i 2008.
Noble Group Ltd.	Singapore	Handelsselskap og distributør	Noble Group eier gjennom to datterselskaper konsesjonsområder i henholdsvis Papua og Vest-Papua i Indonesia, hvor selskapet planlegger å konvertere skog til oljepalmeplantasjer. Området har et unikt biologisk mangfold med arter som ikke finnes noe annet sted i verden. Selskapet har foretatt forhåndsstudier av konsesjonsområdenes verneverdi ("HCV"-vurderinger). Fagekspertene innhentet av Etikkrådet for Statens pensjonsfond – utland har identifisert betydelige svakheter i disse vurderingene som etter KLPs mening selskapet ikke har forklart på en tilstrekkelig måte. Selskapet har heller ingen planer om å foreta nye vurderinger, ei heller å få en tredjeparts fagfelleevaluering av de eksisterende vurderingene. Selv om selskapet er medlem av Roundtable on Sustainable Palm Oil er gjeldende krav vesentlig strengere i dag enn da vurderingene ble foretatt. Av de ovennevnte grunner anser KLP at det foreligger en uakseptabel høy risiko for at selskapet gjennom konvertering av regnskog til oljepalmeplantasjer forårsaker alvorlige miljøskader. Selskapet ble utelukket i 2015.

Selskap	Land	Virksomhet	Begrunnelse for eksklusjon
Norilsk Nickel	Russland	Metaller og gruvedrift	Norilsk Nickels Polardivisjon i Sibir har i mange år sluppet ut store mengder svoveldioksid, nikkel og tungmetaller. Utslippene har ført til at vegetasjonen opptil 20 mil fra anleggene er død eller har betydelige skader. Luftforurensningen har også ført til betydelige helseproblemer i lokalbefolkningen. Luftveislidelser og ulike kreftformer er langt vanligere her enn i andre områder i Russland. Miljødeleggelsene er omfattende, varige og til dels uopprettelige. Selv om selskapet i de senere år har gjennomført tiltak som har redusert utslippene av metaller, er nivåene fremdeles høye og svoveldioksidutslippene er tilnærmet uforandret. Etter rådets oppfatning synes selskapet ikke å overholde nasjonale miljøkrav, og det synes heller ikke å ha planer om å rydde opp i forurenset grunn. Selskapet ble utelukket i 2009.
Rio Tinto	Stor-britannia	Metaller og gruvedrift	Sammen med Freeport McMoRan eier Rio Tinto verdens største gullgruve og verdens nest største kobbergruve på Ny-Guinea i Indonesia. Den så kalte Grasberggruven slipper svært store mengder avgangsmasser, ca. 230 000 tonn per dag, direkte ut i et naturlig elvesystem. Utslippene vil komme til å øke framover i takt med at gruven utvides. Det er dessuten stor fare for at tungmetallavrenning fra selskapets deponier for gråberg og avdekningsmasser medfører vedvarende forurensning av grunn og vassdrag. Gruven antas drivverdig fram til 2041, noe som må antas å påføre omgivelsene alvorlige miljøskader fordi ingenting tyder på at selskapet vil endre praksis i framtiden. Selskapet ble utelukket i 2008.
Samling Global	Malaysia	Skogsprodukter	Det malaysiske skogselskapet Samling Global tilrådes utelukket fra Statens pensjonsfond Utland på grunn av ulovlig hogst og alvorlig miljøskade. Etikkrådet har undersøkt selskapets virksomhet i Sarawak (Malaysia) og Guyana. Selskapet ble utelukket i 2010.

* Selskapet er utelukket av flere årsaker.

KLP-listen

Selskaper ekskludert per 21. juni 2016

Selskap	Land	Virksomhet	Begrunnelse for eksklusjon
Ta Ann Berhad Holdings	Malaysia	Skogsprodukter	Ta Ann Holdings Berhad (Ta Ann) er utelukket på grunn av en uakseptabel risiko for at selskapet gjennom sin skogsdrift er ansvarlig for alvorlig miljøskade. Ta Ann er et malaysisk skogselskap med hovedvirksomhet på Borneo i Sarawak, Malaysia. Selskapet driver hogst av tropisk skog, og er i tillegg i ferd med å konvertere store skogområder til plantasjer for produksjon av trevirke og palmeolje. Etikkrådet for Statens pensjonsfond - Utland har vurdert miljøvirkningene knyttet til hogst og avskoging i Ta Anns konsesjonsområder i Sarawak. Rådet har særlig vurdert i hvilken grad konsesjonsområdene overlapper med områder med høye økologiske verdier, og hvilke konsekvenser konverteringen av skog medfører for truede arter og deres leveområder. Selskapet ble utelukket i 2013.
Tokyo Electric Power Company	Japan	Kraftselskap	I 2011 ble kjernekraftverket Fukushima Dai-ichi som eies av Tokyo Electric Power Company (TEPCO) rammet av jordskjelv med en påfølgende tsunami. På tross av at TEPCO og selskapets ledelse gjorde alt de kunne for å hindre de katastrofale følgene av ulykken og anses ha gjort alt riktig i en nødssituasjon, kunne konsekvensene av tsunamien og ulykken vært mindre, og muligens unngått, ved en høyere risikoppmerksomhet i forkant. I tillegg har selskapet i etterkant av ulykken ikke klart å få kontroll over situasjonen eller forhindre ytterligere utslipp. Det foreligger fortsatt stor risiko for ytterlige utslipp av radioaktiv forurensning fra kjernekraftverket. KLP anser dermed at investeringene i TEPCO utgjør en risiko for å medvirke til alvorlig miljøskade, og følgelig i strid med KLPs retningslinjer for ansvarlige investeringer. Selskapet ble utelukket i 2013.
Vedanta Limited*	India	Metaller og	Tidligere, Sesa Sterlite.

KLP-listen

Selskaper ekskludert per 21. juni 2016

Selskap	Land	Virksomhet gruvedrift	Begrunnelse for eksklusjon
Vedanta Resources*	Stor-britannia	Metaller og gruvedrift	Vedanta Limited er en joint venture-partner i den aluminiumsfabrikk som bygges i Orissa i India hvor Vedanta Resources er kontrollerende eier. Se Vedanta for eksklusjonsårsak. Vedanta Resources er i ferd med å etablere aluminiumsproduksjon i Orissa i India. I denne prosessen har selskapet ifølge indiske myndigheter overtrådt indiske miljølover, villedet myndigheter og forårsaket grov miljøskade. Etableringen av anlegget vil innebære hogging av flere kvadratkilometer skog i et av Indias mest artsrike områder med flere truede arter. Selskapet er videre anklaget for ulovlige produksjonsutvidelser, uforsvarlig håndtering av farlig avfall, overgrep mot stammefolk, dårlige lønnsvilkår og farlige arbeidsforhold i gruvene og fabrikkene. Selskapet ble utelukket i 2007.
Volcan Compañia Minera	Peru	Metaller og gruvedrift	Etikkrådet for Statens pensjonsfond – Utland tilråder å utelukke det peruanske selskapet Volcan Compañia Minera SAA (Volcan) på grunn av en uakseptabel risiko for at selskapet gjennom sin gruvedrift i Cerro de Pasco, Peru, medvirker til alvorlig miljøskade. Volcan er Perus største produsent av bly og sølv samt landets nest største produsent av sink. Gruven ligger midt i en by på 70 000 innbyggere. Ettersom gruvedriften finner sted i boligområder i byen, har rådet lagt vekt på konsekvensene av gruvedriften for menneskers liv og helse, spesielt risikoen for helseskader hos barn som følge av høye blykonsentrasjoner i jord og vann. Selskapet ble utelukket i 2013.
WTK Berhad Holdings	Malaysia	Skogsprodukter	WTK Holdings Berhad (WTK) er utelukket på grunn av en uakseptabel risiko for at selskapet gjennom sin skogsdrift er ansvarlig for alvorlig

* Selskapet er utelukket av flere årsaker.

Selskap	Land	Virksomhet	Begrunnelse for eksklusjon
			miljøskade. WTK er et malaysisk skogselskap som driver med tømmerhogst og produksjon av kryssfinér og trelast. Etikkrådet for Statens pensjonsfond – Utland har lagt vekt på miljøskadene knyttet til konverteringen av tropisk skog til plantasjer, miljøskader fra hogst, og at selskapets virksomhet ser ut til å bryte med vanlige konsesjonsbetingelser og dermed kan antas å være ulovlig. I sin vurdering har rådet lagt vekt på omfanget av skaden og i hvilken grad den medfører langvarige eller irreversible virkninger, om miljøskadene er et brudd på nasjonale krav og internasjonale normer, og hva selskapet har gjort for å redusere skadevirkningene. Selskapet ble utelukket i 2013.
Zijin Mining Group	Kina	Gull	Zijin Mining Group Co Ltd (Zijin) er utelukket på grunn av en uakseptabel risiko for at selskapet gjennom sin virksomhet vil forårsake alvorlig miljøskade. Zijin er en stor produsent av gull, kobber og sink og har en rekke anlegg for mineralutvinning og metallfremstilling. Det har de senere år vært flere alvorlige hendelser ved selskapets anlegg hvor deponidemninger for gruve- og prosessavfall har kollapset og ført til omfattende forurensning og tap av menneskeliv. Det dreier seg om demninger til avfallsdeponier som har kollapset, slik at store mengder gruveavfall, industriavfall og miljø- og helseskadelige kjemikalier har blitt ført ut i vassdrag eller har oversvømt bebyggelse og jordbruksland. I løpet av det siste tiår har det vært rapportert om minst syv slike hendelser ved selskapets anlegg i Kina. Selskapet ble utelukket i 2013.

* Selskapet er utelukket av flere årsaker.

Selskap	Land	Virksomhet	Begrunnelse for eksklusjon
Korrupsjon			
China Railway Group, Ltd.	Kina	Bygg og anlegg	China Railway Group, Ltd. har vært tilknyttet i grov korrupsjon, bl.a. gjennom betaling av bestikkelser til offentlige tjenestemenn i Kina for å sikre selskapet jernbanekontrakter. Mottakerne har senere blitt straffet gjennom rettssystemet og Kommunistpartiets disiplinærprosesser. CRGs ledelse er nærmest uendret siden den gangen og offentlig informasjon om selskapets etiske retningslinjer indikerer store mangler sammenlignet med rutinene som gjelder i resten av bransjen. Selskapet har heller ikke svart på KLPs henvendelser om saken. Dermed anses faren for at CRG blir involvert i fremtidig grov korrupsjon å være uakseptabelt høyt. Selskapet ble utelukket i 2015.
Petróleo Brasileiro S.A. (Petrobras)	Brasil	Energi	Petrobras er involvert den største korrupsjonssaken i Brasils historie. Over en 10-års periode har selskapets kontrakter med leverandører jevnlig blitt overfakturert med tre prosent av kontraktssummen, ved at overskytende er blitt betalt til brasilianske politikere, politiske partier og ledelsen i selskapet. På tross av selskapets mange tiltak og press fra omverden mener KLP det fortsatt er en uakseptabel risiko for korrupsjon i selskapet. Selskapet ble utelukket i 2016.
ZTE Corporation	Kina	Teknologisk utstyr	ZTE Corporation har vært under etterforskning for 10 korrupsjonssaker. Selskapet har både vært midlertidig stengt fra offentlige anbudskonkurranser og ilagt foretaksstraff. I sum omfatter anklagene over 18 land. ZTE Corporation har ikke redegjort for hvorvidt nye tiltak er implementert for å hindre at dette skjer igjen. Etter KLPs vurdering foreligger det fortsatt en uakseptabel risiko for tilknytning til korrupsjon.

Selskap	Land	Virksomhet	Begrunnelse for eksklusjon
			Selskapet ble utelukket i 2016.
Individens rett i krig og konflikt			
AFI Group	Israel	Eiendom	AFI Group er involvert i byggingen av israelske bosettinger i okkuperte palestinske områder. I 2009 bygget datterselskapet Danya Cebus boliger i tre bosettinger i området. Ifølge internasjonal rett, spesielt fjerde Genève-konvensjonen om beskyttelse av sivile i krigstid, er de israelske bosettingene ulovlige. Flere resolusjoner i FNs sikkerhetsråd og en rådgivende uttalelse fra Folkerettsdomstolen i Haag har konkludert med at oppføringen av israelske bosettinger på okkupert palestinsk territorium er ulovlig etter denne konvensjonen. Selskapet ble utelukket i 2010.
Danya Cebus	Israel	Bygg og anlegg	Se begrunnelse for utelukkelse av AFI Group. Selskapet ble utelukket i 2010.
Shikun & Binui	Israel	Bygg og anlegg	Shikun & Binui Ltd. er involvert i bygging av israelske bosettinger i Øst-Jerusalem og har også tidligere vært involvert i bygging av bosettinger i de okkuperte områdene på Vestbredden og i Øst-Jerusalem. Folkerettsdomstolen i Haag, FNs sikkerhetsråd og Den internasjonale Røde Kors-komiteen (ICRC) har alle fastslått at byggingen av israelske bosettinger på Vestbredden og i Øst-Jerusalem er i strid med IV Genève-konvensjonen. Formålet med denne konvensjonen er å beskytte sivile under krig og okkupasjon. Selskapet ble utelukket i 2012.

* Selskapet er utelukket av flere årsaker.

Selskap	Land	Virksomhet	Begrunnelse for eksklusjon
Andre etiske normer			
Agrium Inc.	Canada	Gjødsel og jordbruks-kjemikalier	Agrium har bekreftet at selskapet importerer fosfat fra Vest-Sahara. Den internasjonale folkerettsdomstolen i Haag har fastslått at Marokko ikke har noen rettslige krav til Vest-Sahara og følgelig ikke til Vest-Saharas naturressurser. Utvinning av naturressurser fra okkuperte områder, Vest-Sahara spesielt, har også blitt erklært ulovlig av FNs visegeneralsekretær for juridiske saker i 2002. Selskapet ble utelukket i 2014.
Elbit Systems	Israel	Luftfart og forsvar	Elbit Systems leverer et elektronisk overvåkningssystem som er en del av separasjonsbarrieren som israelske myndigheter har bygget mot Vestbredden. De deler av barrieren som ligger på de okkuperte palestinske områdene anses som ulovlig i henhold til internasjonal lov. Elbit er, med sine leveranser, med på å understøtte ulovlig virksomhet. Selskapet ble utelukket i 2009.
Glencore plc	UK	Metaller og gruvedrift	Glencore gjennomfører lete- og kartleggingsvirksomhet av mulige oljeforekomster på kontinentalsokkelen utenfor Vest-Sahara. KLP og KLP-fondene anser investeringene i Glencore å være i strid med KLP og KLP-fondenes retningslinjer for ansvarlige investeringer og at Glencores virksomhet på kontinentalsokkelen utenfor Vest-Sahara knyttes til brudd på grunnleggende etiske normer. Selskapet ble utelukket i 2015.

KLP-listen

Selskaper ekskludert per 21. juni 2016

Selskap	Land	Virksomhet	Begrunnelse for eksklusjon
HeidelbergCement	Tyskland	Byggematerialer	HeidelbergCement utelukkes på grunn av sin utvinning av naturressurser fra okkupert territorium. Gjennom et datterselskap driver HeidelbergCement et steinbrudd i Område C på Vestbredden, et område under full israelsk sivil og militær kontroll. Utvinningen på området ble opprettet etter at okkupasjonen begynte og lisensavgifter betales til den israelske staten. Basert på en gjennomgang av okkupasjonsretten konkluderer KLP at aktivitetene ikke er i tråd med det folkerettslige prinsippet om at okkupasjon skal være midlertidig. Utvinningen kommer heller ikke lokalbefolkningen til gode. Dermed utgjør driften av et steinbrudd på okkupert område som ble åpnet etter at okkupasjonen begynte en uakseptabel risiko for brudd på grunnleggende etiske normer. Selskapet ble utelukket i 2015.
Incitec Pivot	Australia	Gjødsel og jordbrukskjemikalier	Incitec Pivot importerer fosfatstein fra Vest-Sahara, som er okkupert av Marokko. Den internasjonale folkerettsdomstolen i Haag har fastslått at Marokko ikke har noen rettslige krav til Vest-Sahara og følgelig ikke til Vest-Saharas naturressurser. Utvinning av naturressurser fra okkuperte områder, Vest-Sahara spesielt, har også blitt erklært ulovlig av FNs visegeneralsekretær for juridiske saker i 2002. Selskapet ble utelukket i 2009.
Potash Corp Saskatchewan	Canada	Kjemikalier	Potash har bekreftet at et heleid datterselskap importerer fosfat fra Vest-Sahara. Den internasjonale folkerettsdomstolen i Haag har fastslått at Marokko ikke har noen rettslige krav til Vest-Sahara og følgelig ikke til Vest-Saharas naturressurser. Utvinning av naturressurser fra okkuperte områder, Vest-Sahara spesielt, har også blitt erklært ulovlig av FNs visegeneralsekretær for juridiske saker i 2002. Selskapet ble utelukket i 2010.

Selskap	Land	Virksomhet	Begrunnelse for eksklusjon
San Leon Energy PLC	Irland	Energi	San Leon Energy driver oljeleting utenfor kysten til Vest-Sahara på oppdrag for marokkanske myndigheter. KLP og KLP-fondene anser investeringene i San Leon Energy å være i strid med KLP og KLP-fondenes retningslinjer for ansvarlige investeringer og at San Leon Energys virksomhet på kontinentalsokkelen utenfor Vest-Sahara knyttes til brudd på grunnleggende etiske normer. Selskapet ble utelukket i 2016.
Våpenprodusenter			
Aerojet Rocketdyne Holdings	USA	Luftfart og forsvar	Formerly, GenCorp. Aerojet Rocketdyne Holdings produserer komponenter til klasebomber. Selskapet markedsfører stridshoder for våpensystemene GMLRS, MLRS og ATACMS på sin hjemmeside. Alle tre oppfyller definisjonen for klasevåpen i konvensjonen mot klasebomber. Aerojet er også involvert i produksjon av kjernevåpen. Selskapet produserer drivmiddel for missiler som ikke har annen funksjon enn å avfyre atomstridshoder. Selskapet ble utelukket i 2008.
Airbus Group	Nederland	Luftfart og forsvar	Selskapet medvirker til produksjon av kjernevåpen. Tidligere EADS. Selskapet ble utelukket i 2005.
BAE Systems	Stor-britannia	Luftfart og forsvar	BAE Systems er involvert i kjernevåpenproduksjon gjennom en kontrakt med det amerikanske luftforsvaret for vedlikehold og oppgradering av Minuteman III ICBM våpensystem, gjeldende frem til 2021. Dette anses som kjernevåpen produksjon da komponenter må oppdateres og skiftes

* Selskapet er utelukket av flere årsaker.

KLP-listen

Selskaper ekskludert per 21. juni 2016

Selskap	Land	Virksomhet	Begrunnelse for eksklusjon
			ut på løpende basis for å holde et flere tiår gammelt våpen system teknologisk oppdatert. Selskapet ble utelukket i 2015.
Boeing	USA	Luftfart og forsvar	Boeing leverer ifølge opplysninger på egen hjemmeside ulike former for vedlikehold og oppgraderinger av Minuteman III ICBM. ICBM utgjør hovedelementet i USAs landbaserte, strategiske kjernevåpen. Selskapet ble utelukket i 2006.
BWX Technologies Inc.	USA	Luftfart og forsvar	Tidligere, Babcock & Wilcox Company. BWX Technologies er involvert i utvikling og drift av sentrale elementer og tjenester tilknyttet kjernevåpen. Selskapet driver to atomvåpenanlegg på vegne av det amerikanske forsvaret. Selskapet ble utelukket i 2011.
Finmeccanica	Italia	Luftfart og forsvar	Finmeccanica er deleier i joint venture-selskapet MBDA. MBDA har ifølge Jane's Air Launched Weapons kontrakt på å utvikle og produsere missilet ASMP-A for det franske flyvåpenet. ASMP-A beskrives som "nuclear warhead air-to-surface missile". Selskapet ble utelukket i 2006.
Fluor Corp.	USA	Bygg og anlegg	Gjennom et joing venture med Honeywell og Huntington Ingalls Industries produserer Fluor Corp. det amerikanske forsvarets eneste kilde av tritium gass, en sentral komponent i kjernefysiske stridshoder. Selskapene levere gassen i en konsentrasjon ment kun for militært bruk.

* Selskapet er utelukket av flere årsaker.

KLP-listen

Selskaper ekskludert per 21. juni 2016

Selskap	Land	Virksomhet	Begrunnelse for eksklusjon
			Selskapet ble utelukket i 2015.
General Dynamics	USA	Luftfart og forsvar	General Dynamics er involvert i kjernevåpenproduksjon og i USAs atomforsvarssystem. Selskapet har i tillegg produsert klasevåpen, men oppgir i 2010 at man ikke lenger markedsfører eller produserer denne typen våpen. Selskapet vil dog ikke garantere at man ikke vil produsere klasevåpen i fremtiden. Selskapet ble utelukket i 2005.
Hanwha	Sør-Korea	Kjemikalier	Hanwha Corporation har bekreftet overfor Etikkrådet for Statens pensjonsfond Utland at de produserer luft- og bakkeleverte klasevåpen. Selskapet markedsfører også disse på sin hjemmeside. Selskapet ble utelukket i 2008.
Honeywell International	USA	Luftfart og forsvar	Selskapet har gjennom datterselskapet Honeywell Technology Solutions Inc. ansvaret for reparasjon, utvikling, kalibrering, drift og vedlikehold av måleinstrumenter samt registrering av data ved simulering av kjernevåpendetonasjoner ved White Sands Missile Range i New Mexico. Selskapet ble utelukket i 2006.
Huntington Ingalls Industries	USA	Aerospace and defense	Gjennom et joing venture med Honeywell og Fluor Corp. produserer Huntington Ingalls Industries det amerikanske forsvarets eneste kilde av tritium gass, en sentral komponent i kjernefysiske stridshoder. Selskapene leverer gassen i en konsentrasjon ment kun for militært bruk. Selskapet ble utelukket i 2015.

KLP-listen

Selskaper ekskludert per 21. juni 2016

Selskap	Land	Virksomhet	Begrunnelse for eksklusjon
Jacobs Engineering	USA	Bygg og anlegg	Jacobs Engineering Group er involvert i utvikling av sentrale elementer og tjenester tilknyttet kjernevåpen. Selskapets joint-venture, Atomic Weapons Establishment (AWE), er involvert i produksjon og vedlikehold av stridskoder for missilsystemet Trident II som er en del av det britiske atomforsvarssystemet. Selskapet ble utelukket i 2010.
Lockheed Martin	USA	Luftfart og forsvar	Selskapet er involvert i utvikling av sentrale elementer og tjenester tilknyttet kjernevåpen. Selskapets joint-venture Atomic Weapons Establishment (AWE) er involvert i produksjon og vedlikehold av stridskoder for missilsystemet Trident II som er en del av det britiske atomforsvarssystemet. Selskapet ble utelukket i 2005.
Northrop Grumman	USA	Luftfart og forsvar	Selskapet er ifølge egen pressemelding kontraktør for vedlikehold og oppgradering av US Air Force's Minuteman III ICBM. ICBM utgjør hovedelementet i USAs landbaserte, strategiske kjernevåpen. Selskapet ble utelukket i 2006.
Orbital ATK	USA	Luftfart og forsvar	Tidligere, Alliant Techsystems. Orbital ATK har vært involvert i flere våpenprosjekter, både som leverandør av spesialkomponenter og som hovedprodusent av hele klasebomber. Selskapet har ikke lenger klasevåpenkomponenter i produksjon, men følger USAs policy på området og vil produsere hvis det er etterspørsel. Orbital ATK er også involvert i produksjon og vedlikehold av kjernevåpen (USAs atomforsvarssystem). Selskapet ble utelukket i 2005.

* Selskapet er utelukket av flere årsaker.

KLP-listen

Selskaper ekskludert per 21. juni 2016

Selskap	Land	Virksomhet	Begrunnelse for eksklusjon
Poongsan Corporation	Sør-Korea	Metaller og gruvedrift	Poongsan Corporation produserer ulike typer ammunisjon til militær bruk, herunder klasevåpen. På sin hjemmeside beskriver selskapet tre varianter av denne våpentypen. Selskapet ble utelukket i 2008.
Poongsan Holdings Corporaiton	Sør-Korea	Metaller og gruvedrift	Poongsan Holdings eier 32 prosent av Poongsan. Se begrunnelse for eksklusjon av Poongsan. Selskapet ble utelukket i 2007.
Raytheon	USA	Luftfart og forsvar	Raytheon knyttes til utvikling av sentrale elementer og tjenester tilknyttet kjernevåpen. Selskapet er involvert i missilsystemet Trident II som er en del av det amerikanske atomforsvarssystemet. Selskapet produserer også ifølge sin egen hjemmeside JSOW (joint stand off weapon) og klaseammunisjon til disse. Dette er å anse som klasevåpen. Opplysningen er bekreftet av Jane's Information Group. Selskapet ble utelukket i 2007.
Safran Group	Frankrike	Luftfart og forsvar	Safran er morselskap for selskapene Snecma og Sagem, som ifølge Jane's Missiles and Rockets produserer et nytt missilsystem (M51) for strategiske kjernevåpen for den franske marinen. Selskapet ble utelukket i 2007.

KLP-listen

Selskaper ekskludert per 21. juni 2016

Selskap	Land	Virksomhet	Begrunnelse for eksklusjon
Serco Group	Stor-britannia	Miljø- og anleggstjenester	Serco Group har bekreftet at selskapet produserer våpen som kan karakteriseres som kjernevåpen. I et joint venture med Atomic Weapons Establishment vedlikeholder selskapet Storbritannias kjernevåpen. Selskapet ble utelukket i 2008.
Singapore Technologies	Singapore	Luftfart og forsvar	Selskapet har bekreftet at det produserer landminer – ikke for eksport men for Singapores forsvar. Singapore har ikke undertegnet konvensjonen om forbud mot produksjon av landminer. Selskapet ble utelukket i 2001.
ST Engineering Financial 1	Singapore	Ingen GICS-kode	ST Engineering Financial er finansieringsarmen av Singapore Technologies. Selskapet ble utelukket i 2016.
Textron	USA	Industrielt konglomerat	Textron utvikler, produserer og markedsfører klasebomber og komponenter til klasebomber som er forbudt av den internasjonale konvensjonen mot klasebomber. Selskapet sier at det å fornye designen på våpentypen kunne være en mulighet for å etterleve konvensjonen, men at selskapet ikke er «overbevist om at dette er den beste løsningen for å eliminere den uakseptable risikoen for sivile». Selskapet ble utelukket i 2008.

* Selskapet er utelukket av flere årsaker.

Tobakksprodusenter

Selskap	Land
Adris Grupa Pref	Kroatia
Alliance One International	USA
Altria Group	USA
British American Tobacco	Storbritannia
Grupo Carso	Mexico
Gudang Garam	Indonesia
HM Sampoerna	Indonesia
Huabao International Holdings	Hongkong
Imperial Tobacco	Storbritannia
ITC	India
Japan Tobacco	Japan
KT&G Corp	Sør-Korea
Lorillard	USA
Philip Morris	USA
Reynolds American	USA
Sabancı Holdings (Haci Omer)	Tyrkia
Schweitzer-Mauduit	USA
Shanghai Industrial Holdings	Hongkong
Souza Cruz	Brasil
Swedish Match	Sverige
Universal Corp	USA
Vector Group	USA

Kullselskaper

Selskap	Land	Virksomhet
Aboitiz Power Corp.	Filippinene	Kraftselskap
Adani Power Ltd.	India	Kraftselskap
Adaro Energy Tbk	Indonesia	Kull og annet brennstoff
AES Gener SA	Chile	Kraftselskap
AGL Energy Ltd.	Australia	Kraftselskap
Allete Inc.	USA	Kraftselskap
Alliant Energy	USA	Kraftselskap
Ameren Corp.	USA	Flersegments kraftselskap
American Electric Power Co., Inc.	USA	Kraftselskap
Appalachian Power Co.	USA	Kraftselskap
Banpu Public Comp. Ltd.	Thailand	Kull og annet brennstoff
Capital Power Corp.	Canada	Kraftselskap
CESC Ltd.	India	Kraftselskap
China Coal Energy Comp., Ltd.	Kina	Kull og annet brennstoff
China Power International Development	Kina	Kraftselskap
China Resources Power Holdings Comp. Ltd.	Kina	Uavhengig kraftproduksjon og energihandel
China Shenhua Energy Comp.	Kina	Kull og annet brennstoff
CLP Holdings Ltd.	Hong Kong	Kraftselskap
Coal India Ltd.	India	Kull og annet brennstoff
CONSOL Energy, Inc.	USA	Kull og annet brennstoff
Datang International Power Generation Comp., Ltd.	Kina	Uavhengig kraftproduksjon og energihandel
DMCI Holdings, Inc.	Filippinene	Industrielt konglomerat
Drax Group PLC	Storbritannia	Kraftselskap
DTE Energy Co.	USA	Kraftselskap
Duke Energy Corp.	USA	Kraftselskap
Dynegy Inc.	USA	Kraftselskap
E-CL SA	Chile	Kraftselskap

* Selskapet er utelukket av flere årsaker.

KLP-listen

Selskaper ekskludert per 21. juni 2016

Electric Power Development	Japan	Kraftselskap
Electricity Generating PCL	Thailand	Kraftselskap
Exxaro Resources Ltd.	Sør-Afrika	Kull og annet brennstoff
FirstEnergy Corp.	USA	Kraftselskap
Glow Energy Public Co.	Thailand	Uavhengig kraftproduksjon og energihandel
Gujarat Mineral Development Corp. Ltd.	India	Kull og annet brennstoff
HK Electric Investments Ltd.	Hong Kong	Kraftselskap
Hokkaido Electric Power Co. Inc.	Japan	Kraftselskap
Hokuriku Electric Power Comp.	Japan	Kraftselskap
Huadian Power International	Kina	Kraftselskap
Huaneng Power International Inc.	Kina	Kraftselskap
IDACORP Inc.	USA	Kraftselskap
Indiana Michigan Power Co.	USA	Kraftselskap
Indo Tambangraya Megah Tbk PT	Indonesia	Kull og annet brennstoff
Inner Mongolia Yitai Coal Co., Ltd.	Kina	Kull og annet brennstoff
Korea Electric Power	Sør-Korea	Kraftselskap
Lubelski Wegiel Bogdanka SA	Polen	Kull og annet brennstoff
MGE Energy Inc.	USA	Kraftselskap
New Hope Corp. Ltd.	Australia	Kull og annet brennstoff
Northern States Power Co. MN	USA	Kraftselskap
NRG Energy, Inc.	USA	Uavhengig kraftproduksjon og energihandel
NTPC Ltd.	India	Uavhengig kraftproduksjon og energihandel
OGE Energy Corp.	USA	Kraftselskap
Okinawa Electric Power Co. Inc./The	Japan	Kraftselskap
Peabody Energy Corp.	USA	Kull og annet brennstoff
Pinnacle West Capital	USA	Kraftselskap
PNM Resources Inc.	USA	Kraftselskap
Public Power Corp. SA	Hellas	Kraftselskap
Public Service Co. of Colorado	USA	Kraftselskap
Public Service Co. of New Mexico	USA	Kraftselskap
Reliance Infrastructure	India	Kraftselskap

KLP-listen

Selskaper ekskludert per 21. juni 2016

Reliance Power Ltd.	India	Uavhengig kraftproduksjon og energihandel
Shikoku Electric Power	Japan	Kraftselskap
Shougang Fushan Resources Group Ltd.	Hong Kong	Stålproduksjon
Southwestern Public Service Co.	USA	Kraftselskap
Tambang Batubara Bukit Asam Tbk PT	Indonesia	Kull og annet brennstoff
The Southern Company	USA	Kraftselskap
Tata Power Co., Ltd.	India	Kraftselskap
TransAlta Corp.	Canada	Uavhengig kraftproduksjon og energihandel
Union Electric Co. (d/b/a Ameren Missouri)	USA	Kraftselskap
WEC Energy Group	USA	Kraftselskap
Westar Energy, Inc.	USA	Kraftselskap
Whitehaven Coal Ltd.	Australia	Kull og annet brennstoff
Wisconsin Electric Power Co.	USA	Kraftselskap
Xcel Energy	USA	Kraftselskap
Yanzhou Coal Mining Comp. Ltd.	Kina	Kull og annet brennstoff